

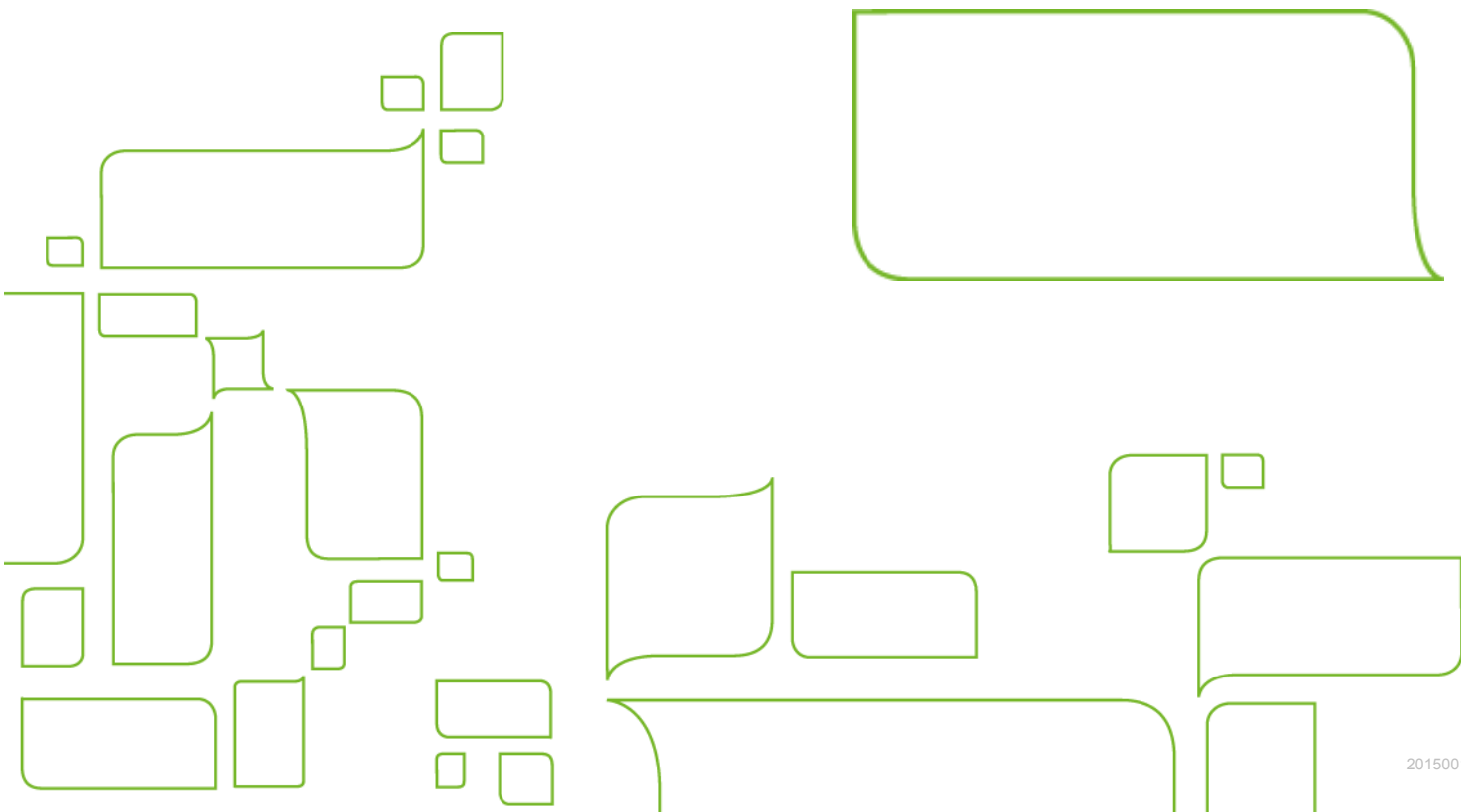

Norsk studentorganisasjon

Holbergs gate 1 / 0166
Oslo
T: 22 04 49 70
E: nso@student.no
W: www.student.no

Høringsuttalelse

Høring - Produktivitetskommisjonens første rapport

Hørings svar Produktivitetskommisjonens rapport: Produktivitet – grunnlag for vekst og velferd, NOU 2015:1

Norsk studentorganisasjon (NSO) viser til NOU 2015:1 og Finansdepartementets høring, og ønsker med dette å svare på de elementene i utredningen som vi anser som mest relevante. Vi takker for muligheten til å komme med NSOs innspill til delrapporten.

Studieavgifter

Produktivitetskommisjonen foreslår at en skal vurdere å ta studieavgifter for høyere utdanning. Ifølge kommisjonen vil dette kunne føre til en større grad av gjennomføring. Dette er et forslag NSO reagerer sterkt på; ikke er det særlig godt begrunnet fra kommisjonen i delrapporten, det bryter med gratisprinsippet i høyere utdanning og vi kan ikke se at det finnes empirisk grunnlag for at studieavgifter øker gjennomstrømningen.

Ved å bryte gratisprinsippet gjør kommisjonen utdanning til en handelsvare der studenter må betale for kunnskapen. Konsekvensen er at studentene overtar statens ansvar for å finansiere høyere utdanning. NSO ønsker å uttrykke oss sterkt mot ethvert slikt forslag, og vi vil sterkt hevde at gratis utdanning utelukkende er et gode for befolkningen. Vi er glade for at også kommisjonen viser til utdanning som er virkemiddel for økonomisk vekst, men vil poengtere at gratisprinsippet handler om at det er evnene som skal være grunnlaget for studieplassen, ikke lommeboken din eller inntekten til foreldrene dine.

Siden forslaget om studieavgifter for internasjonale studenter fra utenfor EØS-området ble fremmet av regjeringen ved statsbudsjettet i fjor, ønsker vi å vise til at en samlet universitets- og høgskolesektor protesterte mot forslaget, og at det i budsjettforliket nok en gang ble fjernet. I Sverige sank søknadstallene for utenfor EU og EØS med 79 prosent da de innførte studieavgifter. Når både regjeringen og institusjonene har mål om mer internasjonalisering, er ikke løysingen å gjøre det enda vanskeligere å komme hit for å studere. Ved behandlingen i KUF-komiteen i 2014, sa komiteen at «[ingen studieavgift] gir oss et konkurransefortrinn. Norge er et lite land, samtidig som vi har store ambisjoner for økt internasjonalisering. Utenlandsstudenter har en viktig rolle i det å knytte kontakter med akademiske miljøer i utlandet. Flertallet ser følgelig ingen grunn til å utrede dette.»

Hva produktivitetskommisjonen ønsker å tjene på å vurdere å fremme et nytt forslag om studieavgifter er uklart for oss. Det bidrar kun til å spore av en debatt som burde handle om hvordan vi kan legge til rette for at flere studenter skal lykkes i utdanningen, og hvordan vi sikrer høy kvalitet på forskning og utdanning. NSO oppfordrer kommisjonen til å la være å fremme forslaget på nytt, men skrinlegge det en gang for alle.

Gradsfinansiering i finansieringssystemet

NSO er uenige med produktivitetskommisjonens vurdering om å ikke innføre insentiver for å gjennomføre grader til institusjonene. Vi legger som en forutsetning at institusjonene ikke vil senke faglige standarder, da dette også vil svekke konkurranseevnen til institusjonene. Et

insentiv til institusjonene for å opprette finansiering for fullførte grader mener vi bør følges opp med større grad av faglig oppfølging og veiledning og kontakt med fagmiljøet. En indikator for å finansiere fullførte grader skal tas av den eksisterende indikatoren for studiepoengsproduksjonen slik at den totale resultatbaserte rammen ikke økes på bekostning av basisfinansieringen. Da vil ikke institusjonene bare få uttelling per avlagte studiepoeng, men også for å prioritere arbeidet med å få studentene til å fullføre utdanningen sin. Det mener vi er positivt.

Oppmøteplikt for studenter

NSO er uenige med produktivitetskommisjonens foreslåtte virkemiddel om oppmøteplikt for studentene i undervisning. Lite oppmøte i undervisning kan vel så gjerne være en «stille protest» mot måten faget undervises i, snarere enn uengasjerte studenter som etter vårt syn kommisjonen impliserer. NSO er opptatt av at undervisningen som leveres i høyere utdanning skal være engasjerende, variert og være i stadig utvikling pedagogisk og didaktisk. Dette løses ikke av oppmøteplikt for studenter. Produktivitetskommisjonen bør heller vurdere tiltak hvor institusjonen kan jobbe målrettet med det pedagogiske nivået og status for undervisning i academia da vi dessverre ser at forskning vurderes høyere status- og karrieremessig sammenlignet med undervisning.

Veksten i administrative stillinger

NSO deler kommisjonens bekymring over den store veksten i administrative stillinger i sektoren. Dette er særlig bekymringsfullt når det ikke er en tilsvarende vekst i vitenskapelige stillinger ved institusjonene og studentantallet samtidig vokser i rask takt. NSO støtter kommisjonens vurdering om å gå gjennom forholdet mellom nasjonale reguleringer i sektoren og veksten i administrative stillinger. NSO vil i tillegg se om midlene som går til administrative stillinger heller burde gått til vitenskapelige stillinger, særlig når vi vet at 1 av 3 vitenskapelig ansatte vil pensjonere seg innen ti år. Dette vil føre til et etterslepp og stort behov for ansatte undervisere og forskere, og den etterspørselen vil øke ytterligere i takt med en økning i studentantallet.

Publiseringsrate

NSO vil understreke at god forskning ikke nødvendigvis ikke blir skapt av viss mengde forskningspublikasjoner. God forskning og kunnskapsproduksjon oppstår der den enkelte forsker eller forskergruppe får gode rammevilkår og frihet i forskningsarbeid i tråd med akademisk frihet. Et for stort press på publiseringsrate kan undergrave kvaliteten på forskningen. Derfor er det viktig med god forskningsledelse lokalt. Lite effektiv forskningsproduksjon er en personalpolitisk sak som kan ha en svært kompleks årsakssammenheng.

Økonomiske insentiver for studenter

Produktivitetskommisjonen skriver at studenter, for å bedre gjennomføringen i høyere utdanning, bør få sterkere økonomiske insentiver for å fullføre grader. NSO mener dette er å angripe problemet med lav gjennomstrømning på feil måte, og at produktivitetskommisjonen her antyder at lav gjennomføring først og fremst er begrunnet i latskap i studentmassen. Vi mener at faglig motivasjon ikke kommer av økonomiske incentivordninger, men av god undervisning der studentene selv er aktive i egen faglig hverdag. Kommisjonen peker selv på at endringene i studiefinansieringsordningen gjort i

2002 der lån konverteres til stipend etter bestått eksamen ikke har påvirket gjennomføringsraten. Derfor stiller vi oss undrende til kommisjonens standpunkt hvor en ytterligere forsterkning av slike insentiver sees på som et effektivt tiltak.

En slik form for "turbostipend" er i tillegg et dyrt og lite treffende tiltak. Det vil i første omgang treffe de studentene som allerede fullfører på tilnærmet normert tid, og vil ikke gi studentene bedre levekår under selve studiet. Et system med turbostipend ble testet ut på 90-tallet, og resultatet var en beskjeden økning med 3%-poeng. Om man skulle hatt tilsvarende system i dag ville det tilsvare et ekstra stipend til alle som fullfører på normert tid pålydende 26 000,- etter endt studie (Det var 18 000,- i 1994, men justert for prisvekst kommer vi opp i 26 000,-). Kostnaden for staten er i overkant av 400 millioner i året – det er penger som kan og bør brukes mer effektivt. NSO mener derfor at en bedring av studentenes økonomiske kår under studiet er et bedre tiltak som kommisjonen bør vurdere. Se også ytterligere kommentarer under "studentenes levekår".

Oppfølging og veiledning

En annen faktor kommisjonen mener at bidrar til lav gjennomstrømming er dårlig oppfølging av studentene. NSO støtter denne vurderingen, og mener dette er en av hovedårsakene til frafall og lav gjennomstrømming. Her viser vi også til Riksrevisjonens knusende dom over at norske universiteter og høyskoler har feilet på oppfølgingen av Kvalitetsreformen, og at dette er et felles ansvar mellom Kunnskapsdepartementet og institusjonene selv. At flertallet av norske studenter opplever oppfølgingen og veiledningen i studiet som mangelfull kommer også frem i NOKUTs studiebarometer.

Studenters levekår

NSO er glade for at Produktivitetskommisjonen anbefaler å bedre studentenes økonomiske levekår for å redusere tid brukt på jobb ved siden av studiene. Per i dag er studiestøtten svært lav i forhold til kostnadsnivået for å leve og bo i Norge, og dette gjør at de fleste studenter må jobbe ved siden av studiene. 80 % av norske studenter som jobber ved siden av studiene, oppgir at de gjør det for å dekke utgifter tilknyttet livsopphold. Kun tre land i Europa har en høyere andel her.

NSO ber Produktivitetskommisjonen anerkjenne studentenes dårlige levekår, og anbefale en økning av basisstøtten til 1,5 ganger grunnbeløpet i folketrygden, fordelt over 11 måneder. Vi ser det også som positivt at kommisjonen har tatt innover seg at mye tid brukt på lønnsarbeid ved siden av studiene øker frafallet.

Tilgang til høyere utdanning

Kommisjonen anfører at «terskelen for å komme inn i høyere utdanning bør heves». NSO stiller seg spørrende til hva som ligger bak dette forslaget, og ønsker å påpeke at terskelen for å ta høyere utdanning for mange befolkningsgrupper allerede er svært høy. En slik politikk vil dessuten være i strid med Norges forpliktelse til å tilrettelegge for å gjøre høyere utdanning likt tilgjengelig for alle. NSO ønsker å uttrykke seg sterkt mot innholdet i denne formuleringen.

Vi ønsker avslutningsvis å minne om at vi gjerne møter kommisjonen for å gi innspill om studiesituasjonen og mulige tiltak om det kan bidra til i kommisjonens arbeid.

